YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

27 päivänä helmikuuta 2003 *

Asiassa C-373/00,

jonka Vergabekontrollsenat des Landes Wien (Itävalta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Adolf Truley GmbH

vastaan

Bestattung Wien GmbH

ennakkoratkaisun julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimustentekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/36/ETY (EYVL L 199, s. 1) 1 artiklan b alakohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari), P. Jann, S. von Bahr ja A. Rosas,

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Adolf Truley GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt S. Heid,

— Bestattung Wien GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt P. Madl,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään H. Dossi,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues, A. Bréville-Viéville ja S. Pailler,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään M. Nolin, avustajanaan Rechtsanwalt R. Roniger,

— EFTA:n valvontaviranomainen, asiamiehenään E. Wright,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 21.3.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Vergabekontrollsenat des Landes Wien (Wienin osavaltion hankintoja valvova elin) on 8.12.1999 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.9.2000, esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle EY 234 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimustentekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/36/ETY (EYVL L 199, s. 1) 1 artiklan b alakohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Adolf Truley GmbH (jäljempänä Truley), kotipaikka Drosendorf an der Thaya (Itävalta), ja Bestattung Wien GmbH (jäljempänä Bestattung Wien), kotipaikka Wien (Itävalta), ja jossa on kyse viimeksi mainitun päätöksestä olla hyväksymättä tarjousta, jonka ensin mainittu oli tehnyt arkkutarvikkeiden hankintaa koskevassa tarjouskilpailussa.

Sovellettavat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

— —

b) 'hankintaviranomaisilla' valtiota, alueellisia tai paikallisia viranomaisia, julkisoikeudellisia laitoksia, sekä yhden tai useamman edellä tarkoitetun viranomaisen taikka julkisoikeudellisen laitoksen muodostamia yhteenliittymiä.

'Julkisoikeudellisella laitoksella' tarkoitetaan laitosta,

— joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia [muita kuin teollisia tai kaupallisia] tarpeita, *

ja

* — Lainausta on korjattu yhteisöjen tuomioistuimessa, koska direktiivin suomennos on tältä osin virheellinen.

— joka on oikeushenkilö,

ja

— jonka rahoituksesta suurin osa on peräisin valtiolta, alueellisilta tai paikallisilta viranomaisilta taikka muilta julkisoikeudellisilta laitoksilta tai jonka johto on näiden laitosten valvonnan alainen taikka jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä valtio, alueellinen tai paikallinen viranomainen taikka muu julkisoikeudellinen laitos nimittää enemmän kuin puolet.

Direktiivin 93/37/ETY liitteessä I on luettelot toisessa alakohdassa säädetyt edellytykset täyttävistä julkisoikeudellisista laitoksista tai niiden ryhmistä. Luettelot laaditaan mahdollisimman täydellisiksi, ja niitä voidaan tarkistaa direktiivin 93/37/ETY 35 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen."

Kansallinen lainsäädäntö

Julkisia hankintoja koskevat säännöt

4 Julkisia hankintoja koskevien säännösten antaminen kuuluu Itävallan oikeudessa osittain liittovaltion ja osittain osavaltioiden (Länder) toimivaltaan. Wienin

osavaltiossa tätä alaa säännellään Wiener Landesvergabegesetzillä (Wienin osavaltion julkisia hankintoja koskeva laki, LGBl. 1995/36, sellaisena kuin se on julkaistuna LGBl:ssä 1999/30; jäljempänä WLVergG).

5 WLVergG:n 12 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Tätä osavaltion lakia sovelletaan julkisten hankintaviranomaisten suorittamiin hankintoihin. Julkisella hankintaviranomaisella tarkoitetaan tässä osavaltion laissa

1. Wienin osavaltiota tai kuntaa sekä

2. osavaltion lainsäädännön mukaan perustettuja laitoksia, jotka on perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia muita kuin kaupallisia tarpeita, jos ne ovat ainakin rajoitetusti oikeuskelpoisia, ja

   a) jotka ovat suurimmaksi osaksi Wienin kaupungin laitosten tai muun 1—4 kohdassa tarkoitetun oikeussubjektin taikka edellä mainittujen laitosten tai oikeussubjektien tätä tehtävää varten nimittämien henkilöiden hoidossa, tai

   b) joiden johto on Wienin kaupungin tai muiden 1—4 kohdassa tarkoitettujen oikeussubjektien valvonnan alainen, tai

c) joiden rahoituksesta suurin osa on peräisin Wienin kaupungilta tai muilta 1—4 kohdassa tarkoitetuilta oikeussubjekteilta.

3. — —

4. — — "

Wienin kaupungin johtosääntö

6 Wiener Stadtverfassungin (Wienin kaupungin perussääntö, LGBl. 1968/28, sellaisena kuin se on julkaistuna LGBl:ssä 1999/17; jäljempänä WStV) 71 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1) Tässä laissa tarkoitetaan yrityksellä sellaista taloudellista yksikköä, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt yritykseksi. Kaupunginvaltuusto voi myös päättää, että yritys muodostuu useista erillisistä taloudellisista yksiköistä.

2) Yritykset eivät ole oikeushenkilöitä. Niiden varallisuutta hoidetaan erillään kunnan muusta varallisuudesta. Yrityksiä hoidetaan taloudellisten periaatteiden mukaisesti. Jos yritys on merkitty kaupparekisteriin, sen toiminimessä on ilmaistava selvästi sen olevan Wienin kaupungin yritys.

3) Kaupunginvaltuusto vahvistaa näitä yrityksiä koskevat säännöt ottaen huomioon erityisesti 67 §:n 2 momentin. Sisäistä organisaatiota ja tehtävien jakautumista (91 §) sovelletaan yrityksiin vain, jos siitä on erikseen mainittu. Näissä säännöissä määritetään toiminnan tehokkuuteen, säästäväisyyteen ja kannattavuuteen sekä yritysten erityiseen riippumattomuuteen muista Magistratin [der Stadt Wien (Wienin kaupungin hallinto)] yksiköistä yritysten hoitaessa tehtävään liittyvät asianhaarat huomioon ottaen yksityiskohtaisesti elimet, niiden toimiala, organisaatio ja hallinnointi sekä niiden hoito taloudellisuusperiaate ja sisäistä laskentaa sekä tilinpitoa koskevat periaatteet huomioon ottaen. Yritykset kuuluvat kunnallisilla elimillä olevan henkilöstöä koskevan toimivallan piiriin. Muiden toimivaltuuksien antaminen kuuluu yksinomaisesti

1. kaupunginvaltuustolle, jos kyse on

   a) yritykseksi hyväksymisestä tai hyväksymisen peruuttamisesta

   b) yrityksen jakamisesta taloudellisiksi yksiköiksi

   c) yrityksen keskeisen tarkoituksen, suuntaviivojen, tavoitteiden ja hallinnollisten ohjelmien määrittämisestä.

   — —

— — "

7 WStV:n 73 §:ssä säädetään rakenteellisesti Magistrat der Stadt Wienin alaisuuteen kuuluvan Kontrollamt der Stadt Wienin (Wienin kaupungin tarkastusvirasto; jäljempänä tarkastusvirasto) toiminnasta seuraavaa:

"1. Tarkastusviraston on tarkastettava kunnan ja kunnan elinten hallinnoimien, oikeushenkilöllisyyden omaavien rahastojen ja säätiöiden hoito kaikilta osiltaan ja tässä tarkastuksessa on tutkittava numerotietojen paikkansapitävyys, toiminnan lainmukaisuus, säästäväisyys, kannattavuus ja tarkoituksenmukaisuus (toiminnan tarkastus) — — .

2. Tarkastusviraston tehtävänä on myös tarkastaa sellaisten yritysten hoito, joissa kunta on pääomistajana. Jos tällainen yritys on pääomistajana jossakin toisessa yrityksessä, tarkastus ulottuu myös tähän toiseen yritykseen. Tarkastusviraston tarkastusoikeudet on turvattava asianmukaisilla toimilla.

3. Tarkastusvirasto voi lisäksi tarkastaa sellaisten laitosten (yritykset, yhdistykset yms.) hoidon, joissa kunta on osallisena muulla kuin 2 kohdassa mainitulla tavalla tai joiden elimissä kunta on edustettuna, jos kunta on varannut tarkastusoikeuden. Tämä koskee myös niitä laitoksia, jotka saavat avustuksia kunnan varoista tai joista kunta on vastuussa.

— —

6. Tarkastusviraston on pormestarin tai kunnan virkamiehen toimialallaan tekemän aloitteen nojalla tehdyn kunnanvaltuuston tai tarkastuslautakunnan päätöksen perustella ryhdyttävä erityisiin toimenpiteisiin hoidon ja toimivuuden tarkastamiseksi ja ilmoitettava tarkastuksen tulos sitä pyytäneelle elimelle.

— — "

Hautausurakoinnin harjoittamista koskevat säännökset

8 Hautausurakoinnin harjoittamista säännellään liittovaltiossa vuoden 1994 Gewerbeordnungin (Itävallan elinkeinolaki, BGBl. 1994/194, sellaisena kuin se on julkaistuna BGBl. I:ssä, 1997/63; jäljempänä GewO) 130—134 §:llä. Näistä säännöksistä ilmenee, että hautausurakoinnin harjoittamista ei ole Itävallan oikeudessa jätetty valtion, osavaltioiden tai kuntien kaltaisille tietyille oikeushenkilöille, mutta sen harjoittamiseen on kuitenkin saatava elinkeinolupa, jonka myöntäminen edellyttää sitä, että kyseessä oleva toiminta on tarpeellista tai että siitä tulee tarpeellista. Tältä osin GewO:n 131 §:n 2 momentissa säädetään, että tämän luvan myöntämisestä vastuussa olevan viranomaisen on tarkoin tutkittava, onko kunta ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin huolehtiakseen hautauksista tai tuhkaamisesta.

9 Kansallisen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan tarvetta koskevalla edellytyksellä on kuitenkin merkitystä vain myönnettäessä elinkeinolupaa hautausurakointiin. Jos tarve sittemmin lakkaa, viranomaiset eivät voi peruuttaa jo myönnettyä lupaa.

10 Vaikka GewO:ssa ei olekaan säännöksiä, joilla rajoitettaisiin luvanvaraisen toiminnan harjoittamista määrätyllä maantieteellisellä alueella, osavaltion kuvernööri on 132 §:n 1 momentin nojalla kuitenkin toimivaltainen määräämään hautaamispalveluiden enimmäispalkkiotariffit joko koko osavaltiossa tai hallintoalue- taikka kuntakohtaisesti.

11 Wienin osavaltiossa hautausurakointia säännellään tarkemmin Wiener Leichen- und Bestattungsgesetzissä (Wienin osavaltion hautausurakointia koskeva laki, LGBl. 1970/31, sellaisena kuin se on julkaistuna LGBl:ssä 1988/25; jäljempänä WLBG). Tämän lain 10 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Jos hautajaisia ei ole pidetty viiden päivän kuluessa kuolintodistuksen esittämisestä, Magistratin [der Stadt Wien] on huolehdittava siitä, että ruumis haudataan (tai tuhkataan) jollekin Wienin kaupungin hautausmaalle. Wienin kaupunki vastaa hautajaiskustannuksista ainoastaan siltä osin kuin nämä kustannukset eivät kuulu millekään kolmannelle osapuolelle eikä niitä voida kattaa jäämistön varoista."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

12 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, säännöksiä, jotka koskevat hautausurakoinnin harjoittamista Wienissä, on viime vuosina muutettu huomattavasti.

13 Vuoteen 1999 asti näitä toimintoja harjoitti Wiener Bestattung (Wienin hautausurakoitsija), joka on Wiener Stadtwerkeen (Wienin kaupungin yleisten töiden yksiköt) kuuluva laitos, ja Wiener Stadtwerken yksiköt muodostivat WStV:n 71 §:ssä tarkoitetun Wienin kaupungin yrityksen. Tästä syystä Wiener Bestattung ei ollut oikeushenkilö, kuten ei myöskään Wiener Stadtwerke, ja se kuului Magistrat der Stadt Wienin alaisuuteen. Wiener Bestattung oli toimintansa puitteissa useaan otteeseen järjestänyt tarjouspyyntömenettelyjä, joihin hautausurakointiin elinkeinoluvan saanut yritys Truley oli nähtävästi menestyksellä osallistunut.

14 Wienin kaupunginvaltuusto päätti 17.12.1998 erottaa Wiener Stadtwerken kaupungin hallinnosta ja perustaa Wiener Stadtwerke Holding AG -nimisen (jäljempänä WSH) uuden yhtiön, joka on oikeushenkilö ja jonka koko osakekannan omistaa Wienin kaupunki. Tämä yhtiö koostuu kuudesta toimivasta tytäryhtiöstä, joiden joukossa on muun muassa Bestattung Wien. Asiakirjoista ilmenee, että tämä viimeksi mainittu yhtiö, jonka osakepääoman omistaa kokonaisuudessaan WSH, on oikeushenkilö. Sen toiminta määrättiin Magistrat der Stadt Wienin antamalla määräyksellä aloitettavaksi 12.6.1999.

15 Bestattung Wien aloitti vähän perustamisensa jälkeen tarjouskilpailumenettelyn, josta ilmoitettiin sekä Amtlicher Lieferanzeigerissa (virallinen lehti, jossa tavaranhankintoja koskevat tarjouspyynnöt julkaistaan) että Amtsblatt der Stadt Wienissä (Wienin kaupungin virallinen lehti) ja joka koski arkkutarvikkeiden hankinnasta tehtävää sopimusta. Truley jätti tässä menettelyssä tarjouksen, mutta sille ilmoitettiin 6.6.2000 päivätyllä kirjeellä, että tarjous oli hylätty siitä syystä, että sen pyytämä hinta oli liian korkea.

16 Koska Truley katsoi, että sen tekemä tarjous oli ainoa, joka vastasi tarjouspyynnössä yksilöityjä vaatimuksia, se riitautti tarjouskilpailun Vergabekontrollsenat des Landes Wienissä vireille panemassaan menettelyssä.

17 Bestattung Wien on tässä menettelyssä väittänyt, ettei se enää kuulunut direktiivin 93/36/ETY ja WLVergG:n järjestelmän alaisuuteen, koska se on oikeushenkilö ja koska se on täysin riippumaton Magistrat der Stadt Wienistä, kun taas Truley on väittänyt, että kyseinen direktiivi ja WLVergG ovat kaikilta osin sovellettavissa siihen siitä syystä, että kyseinen yhtiö on edelleen läheisesti sidoksissa Wienin kaupunkiin. Se on tältä osin todennut muun muassa, että kaikki Bestattung Wienin osuudet kuuluvat WSH:lle, joka puolestaan on 100-prosenttisesti Wienin kaupungin omistuksessa.

18 Koska Vergabekontrollsenat des Landes Wien tässä tilanteessa katsoi, että siinä vireillä olevan asian ratkaiseminen riippui siitä, miten direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa mainittua käsitettä "hankintaviranomainen" on tulkittava muun muassa asiassa C-44/96, Mannesmann Anlagenbau Austria ym., 15.1.1998 annetun tuomion (Kok. 1998, s. I-73) ja asiassa C-360/96, BFI Holding, 10.11.1998 annetun tuomion (Kok. 1998, s. I-6821) valossa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimustentekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan ilmaisua 'yleisen edun mukaiset tarpeet' tulkittava siten, että

a) yleisen edun mukaisten tarpeiden määritelmä on johdettava jäsenvaltion kansallisesta oikeusjärjestyksestä

b) yleisen edun mukaisen tarpeen katsotaan olevan olemassa jo sillä perusteella, että alueellisilla tai paikallisilla viranomaisilla on lain mukaan toissijainen huolehtimisvelvollisuus?

2) Onko kyseisen direktiivin 93/36/ETY ilmaisua 'muita kuin teollisia tai kaupallisia tarpeita' tulkittava siten, että

a) kehittyneen kilpailun olemassaoloa pidetään ehdottomana arviointiperusteena, vai

b) onko tässä yhteydessä ratkaisevaa tosiasiallinen tai oikeudellinen tilanne?

3) Täyttyykö direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan edellytys, jonka mukaan julkisoikeudellisen laitoksen johdon on oltava valtion tai jonkin alueellisen tai paikallisen viranomaisen valvonnan alaisuudessa, myös silloin, kun tarkastus tapahtuu vasta jälkikäteen, kuten on säädetty Wienin kaupungin tarkastusviraston osalta?"

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

19 Bestattung Wien viittaa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-186/90, Durighello, 28.11.1991 (Kok. 1991, s. I-5773) ja asiassa C-134/95, USSL n° 47 di Biella, 16.1.1997 (Kok. 1997, s. I-195) antamiin tuomioihin, joissa se on muun muassa katsonut, että kansallisen tuomioistuimen esittämä ennakkoratkaisupyyntö on hylättävä, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeussäännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, ja väittää, että kysymyksellä siitä, onko sitä pidettävä hankintaviranomaisena, ei ole mitään merkitystä pääasiassa.

20 Sen mukaan nimittäin itse WLVergG:n 99 §:n sanamuodosta ilmenee, että hankintasopimuksen tultua tehdyksi ainoastaan Vergabekontrollsenat des Landes Wien on toimivaltainen toteamaan, ettei sitä ole tehty parhaan tarjouksen tehneen tarjoajan kanssa siitä syystä, että tämän lain säännöksiä on rikottu, ja että sen pitää tutkia hakemus vain silloin, kun lainvastaiseksi väitetty päätös on ollut

oleellinen tarjouskilpailumenettelyn lopputuloksen kannalta katsoen. Pääasiassa Truleyn tarjous oli luokiteltu toiseksi viimeiselle sijalle arkkutarvikkeista pyydettyjen hintojen osalta, joten viimeksi mainitulla ei ole minkäänlaista laillista intressiä saada vaatimustaan hyväksytyksi, sillä missään tapauksessa se ei ollut tehnyt WLVergG:n 99 §:n 1 momentissa tarkoitettua edullisinta tarjousta, joten sopimusta ei olisi missään tapauksessa voitu tehdä sen kanssa.

21 Tältä osin riittää, kun todetaan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ja muun muassa edellä mainitussa asiassa Durighello annetusta tuomiosta, johon Bestattung Wien on vedonnut, ilmenevän, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (ks. em. asia Durighello, tuomion 8 kohta). Näin ollen koska esitetyt ennakkoratkaisukysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin.

22 Yhteisöjen tuomioistuin on muutoinkin vakiintuneesti katsonut, että se voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että yhteisön oikeuden tulkitsemisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok. 2001, s. I-2099, 39 kohta, ja asia C-390/99, Canal Satélite Digital, tuomio 22.1.2002, Kok. 2002, s. I-607, 19 kohta).

23 Nyt esillä olevassa asiassa ei ole ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset vastaisivat jotakin näistä esimerkkitapauksista.

24 Ei nimittäin voida väittää, että pyydetyllä yhteisön oikeuden tulkitsemisella ei olisi mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että kyseinen ongelma olisi luonteeltaan hypoteettinen, sillä pääasiassa kyseessä olevan hankintasopimusta koskevan päätöksen lainmukaisuuden arviointi riippuu muun muassa siitä, voidaanko pääasian vastapuolta pitää direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna hankintaviranomaisena.

25 Toisaalta kansallinen tuomioistuin on hyvinkin kertonut yhteisöjen tuomioistuimelle kaikki ne seikat, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.

26 Ennakkoratkaisupyyntö otetaan näin ollen tutkittavaksi.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

27 Ensimmäisessä kahteen osaan jakautuvassa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin pohtii pääasiallisesti direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa olevan käsitteen "yleisen edun mukaiset tarpeet" soveltamisalaa.

Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäinen osa

28 Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäisessä osassa kansallinen tuomioistuin kysyy, määritelläänkö käsite "yleisen edun mukaiset tarpeet" yhteisön oikeudessa vai kunkin jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

29 Truley ja Itävallan hallitus katsovat, että käsite "yleisen edun mukaiset tarpeet" on yhteisön oikeuden käsite, jota on arvioitava itsenäisesti, jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksistä erillään. Tältä osin ne viittaavat toisaalta julkisia hankintoja koskevien sopimuksentekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettujen yhteisön direktiivien tavoitteeseen avata siihen asti suljetut kansalliset markkinat kilpailulle ja saattaa yhteisöön sijoittautuneiden asianomaisten tietoon ne laitokset, joita on pidettävä hankintaviranomaisina. Toisaalta ne vetoavat edellä mainitussa asiassa BFI Holding annettuun tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin on niiden mukaan todennut, että käsitettä "yleisen edun mukaiset tarpeet" on arvioitava objektiivisesti, ottamatta huomioon niiden sääntöjen oikeudellista muotoa, joissa nämä tarpeet on ilmaistu.

30 Truley väittää tältä osin, että oikeusvarmuuden kannalta katsoen ei voida hyväksyä sitä, että saman toiminnan voidaan katsoa sekä olevan että olevan olematta yleisen edun mukaista aina sen mukaan, missä jäsenvaltiossa toimintaa harjoitetaan, kun taas Itävallan hallitus toteaa puolestaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja muun muassa asiassa 327/82, Ekro, 18.1.1984 (Kok. 1984, s. 107) ja asiassa C-273/90, Meico-Fell, 27.11.1991 (Kok. 1991, s. I-5569) annetuista tuomioista ilmenevän, että yhteisön oikeuden sanamuotoja on tulkittava kansallisten käsitteiden avulla ainoastaan niissä — poikkeuksellisissa — tapauksissa, joissa jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksiin sisältyviin määritelmiin on viitattu nimenomaisesti tai implisiittisesti, mitä tässä tapauksessa ei ole tehty.

31 Vaikka Bestattung Wien, Ranskan hallitus ja EFTA:n valvontaviranomainen ovatkin yhtä mieltä Truleyn ja Itävallan hallituksen kanssa siitä, että käsite

"yleisen edun mukaiset tarpeet" on yhteisön oikeuden käsite, ne katsovat kuitenkin, että sen soveltaminen yksittäistapauksissa kuuluu ennemminkin jäsenvaltioiden toimivaltaan näiden toteuttaessa aikomiaan toimenpiteitä. Ne viittaavat tältä osin muun muassa asian kannalta merkityksellisten yhteisön direktiivien tavoitteeseen, joka niiden mukaan on julkisiin hankintoihin liittyviä sopimuksentekomenettelyjä koskevien kansallisten sääntöjen yhteensovittaminen — mutta ei yhdenmukaistaminen — sekä julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/37/ETY (EYVL L 199, s. 54) liitteeseen I, jossa on luettelo direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa asetetut edellytykset täyttävistä laitoksista. Bestattung Wienin mukaan tällainen luettelo niistä laitoksista, joita jäsenvaltioiden on pidettävä hankintaviranomaisina, olisi täysin turha, jos yleisen edun käsite ymmärrettäisiin puhtaaksi yhteisön oikeuden käsitteeksi. Sen mukaan kunkin jäsenvaltion tehtäviin kuuluu siis yhtiöpolitiikkansa tavoitteita vahvistaessaan kertoa, mitä yleisellä edulla lopulta oikein tarkoitetaan, ja kussakin yksittäistapauksessa on tutkittava kyseisen laitoksen oikeudellinen ja tosiasiallinen asema sen arvioimiseksi, onko yleisen edun mukaisia tarpeita olemassa vai ei.

32 Komissio katsoo lopuksi, että käsite "yleisen edun mukaiset tarpeet" on määritettävä yksinomaan kansallisen oikeuden nojalla. Se viittaa tältä osin edellä mainitussa asiassa Mannesmann Anlagenbau Austria ynnä muut annettuun tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin tukeutui asian kannalta merkityksellisiin kansallisiin säännöksiin katsoessaan, että Itävallan valtion kirjapaino oli perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia muita kuin teollisia tai kaupallisia tarpeita, ja edellä mainitussa asiassa BFI Holding annettuun tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin on sen mukaan direktiivin 93/37/ETY liitteessä I olevaan luetteloon tukeutuen todennut jäsenvaltioiden voivan päättää, että kotitalousjätteiden keräys ja käsittely ovat toimintoja, joiden on kuuluttava viranomaisille tai jotka se aikoo pitää määräysvallassaan.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

33 Aluksi on syytä todeta, että direktiivissä 93/36/ETY ei millään tavoin määritellä käsitettä "yleisen edun mukaiset tarpeet".

34 Kyseisen direktiivin 1 artiklan b alakohdassa rajoitutaan täsmentämään, että näiden tarpeiden on oltava muita kuin teollisia tai kaupallisia, kun taas tämän saman säännöksen kokonaistarkastelu osoittaa, että yleisen edun mukaisten muiden kuin teollisten tai kaupallisten tarpeiden tyydyttäminen on tarpeellinen, mutta ei riittävä edellytys siihen, että tiettyä laitosta pidetään "julkisoikeudellisena laitoksena" ja näin ollen direktiivissä 93/36/ETY tarkoitettuna "hankintaviranomaisena". Jotta tämä laitos kuuluisi viimeksi mainitun direktiivin soveltamisalaan, sen on oltava oikeushenkilö ja sen rahoituksen, hallinnon tai valvonnan on oltava laajasti sidoksissa valtioon, alueellisiin tai paikallisiin viranomaisiin taikka muihin julkisoikeudellisiin laitoksiin (ks. julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1) 1 artiklan b alakohdan toisessa kohdassa ja direktiivin 93/37/ETY 1 artiklan b alakohdan toisessa kohdassa säädettyjen samansisältöisten edellytysten kumulatiivisuudesta em. asia Mannesmann Anlagenbau Austria ym., tuomion 21 ja 38 kohta; em. asia BFI Holding, tuomion 29 kohta; asia C-237/99, komissio v. Ranska, tuomio 1.2.2001, Kok. 2001, s. I-939, 40 kohta ja yhdistetyt asiat C-223/99 ja C-260/99, Agorà ja Excelsior, tuomio 10.5.2001, Kok. 2001, s. I-3605, 26 kohta).

35 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä yhteisön oikeuden yhdenmukaisen soveltamisen periaate että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että yhteisön oikeuden sellaisen säännön sanamuotoa, joka ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja soveltamisalan määrittämiseksi, on tulkittava itsenäisesti ja yhdenmukaisesti koko yhteisössä, mikä on tehtävä ottamalla huomioon säännön asiayhteys ja kyseisen säännöstön tavoitteet (ks.

mm. em. asia Ekro, tuomion 11 kohta; asia C-287/98, Linster, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6917, 43 kohta ja asia C-357/98, Yiadom, tuomio 9.11.2000, Kok. 2000, s. I-9265, 26 kohta).

36 Nyt esillä olevassa asiassa on kiistatonta, ettei direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan toisessa kohdassa nimenomaisesti viitata jäsenvaltioiden oikeuteen, joten edellä mainittua ilmaisua on tulkittava itsenäisesti ja yhdenmukaisesti koko yhteisössä.

37 Tähän päätelmään ei vaikuta se seikka, että direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan kolmannessa kohdassa viitataan direktiivin 93/37/ETY liitteeseen I, jossa on luettelo niistä julkisoikeudellisista laitoksista ja laitosryhmistä, jotka kussakin jäsenvaltiossa täyttävät saman b alakohdan toisessa alakohdassa mainitut edellytykset.

38 On todettava, ettei kyseisessä liitteessä itsessään millään tavoin määritellä muun muassa direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa ja direktiivin 93/37/ETY 1 artiklan b alakohdassa mainittua käsitettä "yleisen edun mukaiset tarpeet".

39 Vaikka direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan sanamuodosta ilmeneekin selvästi, että direktiivin 93/37/ETY liitteessä I olevan luettelon on tarkoitus olla mahdollisimman täydellinen ja että sitä voidaan tässä tarkoituksessa tarkistaa direktiivin 93/37/ETY 35 artiklassa säädetyssä menettelyssä, se ei kuitenkaan ole tyhjentävä (ks. mm. em. asia BFI Holding, tuomion 50 kohta ja em. asia Agorá ja Excelsior, tuomion 36 kohta), sillä kyseisen luettelon tarkkuusaste vaihtelee huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen.

40 Tästä seuraa, että direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa oleva käsite "yleisen edun mukaiset tarpeet" on yhteisön oikeuden käsite ja sitä on tulkittava ottaen huomioon säännöksen asiayhteys ja kyseisen direktiivin tavoitteet.

41 Tältä osin on syytä muistuttaa yhteisöjen tuomioistuimen jo useaan otteeseen todenneen, että yhteisön tasolla tapahtuvalla julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisella pyritään poistamaan palvelujen tarjoamisen vapauden ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden esteet ja näin suojaamaan sellaisten jäsenvaltioon sijoittautuneiden taloudellisten toimijoiden etuja, jotka haluavat tarjota tavaroita tai palveluja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneille hankintaviranomaisille (ks. mm. asia C-380/98, University of Cambridge, tuomio 3.10.2000, Kok. 2000, s. I-8035, 16 kohta; em. asia komissio v. Ranska, tuomion 41 kohta; asia C-92/00, HI, tuomio 18.6.2002, Kok. 2002, s. I-5553, 43 kohta ja asia C-470/99, Universale-Bau ym., tuomio 12.12.2002, 51 kohta, Kok. 2002, s. I-11617).

42 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että julkisia hankintoja koskevien sopimuksentekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettujen yhteisön direktiivien tarkoituksena on tehdä mahdottomaksi niin se, että hankintaviranomainen hankintasopimuksia tehdessään suosisi kotimaisia tarjoajia tai ehdokkaita, kuin sekin, että valtion, alueellisten tai paikallisten viranomaisten tai muiden julkisoikeudellisten laitosten rahoittama tai niiden valvonnassa oleva laitos toimisi muiden kuin taloudellisten perusteiden pohjalta (ks. mm. em. asiat University of Cambridge, tuomion 17 kohta, komissio v. Ranska, tuomion 42 kohta ja Universale-Bau ym., tuomion 52 kohta).

43 Kun nämä vapaaseen kilpailuun ja avoimuuteen liittyvät kaksi tavoitetta otetaan huomioon, julkisoikeudellisen laitoksen käsite on ymmärrettävä laajasti.

44 Tästä seuraa, että jos tiettyä laitosta ei mainita direktiivin 93/37/ETY liitteessä I olevassa luettelossa, kussakin yksittäistapauksessa on syytä tarkistaa, mikä on tämän laitoksen oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, sen toteamiseksi, tyydyttääkö se yleisen edun mukaisia tarpeita.

45 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäiseen osaan on vastattava siten, että direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan toisessa kohdassa oleva käsite "yleisen edun mukaiset tarpeet" on yhteisön oikeuden itsenäinen käsite.

Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen toinen osa

46 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen toisessa osassa pääasiallisesti sitä, tyydytetäänkö hautausurakoinnilla yleisen edun mukaisia tarpeita. Se kysyy tältä osin tarkemmin ottaen sitä, onko yleisen edun mukaisen tarpeen oletettava olevan olemassa jo pelkästään sillä perusteella, että alueellisella tai paikallisella viranomaisella on lakiin perustuva velvollisuus järjestää hautajaiset — ja tarvittaessa vastata niistä aiheutuvista kuluista — jos niitä ei ole pidetty tietyn ajan kuluessa kuolintodistuksen antamisesta.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

47 Vaikka Truley ja Itävallan hallitus ovatkin ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäistä osaa koskevien huomautustensa jatkeeksi todenneet, että

WLBG:n 10 §:n 1 momentissa säädetty velvollisuus ei vaikuta kysymykseen siitä, onko yleisen edun mukainen tarve olemassa vai ei, koska tämän käsitteen arvioimisessa ratkaisevasta perusteesta on säädetty yhteisön oikeudessa, ei kansallisessa oikeudessa, ne väittävät sitä vastoin olevan täysin selvää, että hautausurakoinnilla tyydytetään yleisen edun mukaista tarvetta. Ne viittaavat tältä osin ensinnäkin direktiivin 93/37/ETY liitteeseen I, jossa Saksan liittotasavallan osalta viitataan nimenomaisesti hautausmaihin ja hautaamispalveluihin, ja toiseksi edellä mainitussa asiassa BFI Holding annettuun tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut jäsenvaltioiden voivan päättää, että kotitalousjätteiden keräys ja käsittely ovat toimintoja, joiden on kuuluttava viranomaisille tai jotka se aikoo pitää määräysvallassaan. Truleyn mukaan myös hautausurakointi kuuluu niiden peruspalvelujen "ytimeen", jotka valtio suorittaa yleisen edun nimissä.

48 Pääasian vastapuoli kiistää osittain tämän näkemyksen. Vaikka Bestattung Wien katsookin Truleyn ja Itävallan hallituksen tavoin, että WLBG:n 10 §:n 1 momentilla ei ole merkitystä arvioitaessa yleisen edun mukaisen tarpeen olemassaoloa, se väittää kuitenkin, että viimeksi mainittu käsite kattaa tässä tapauksessa hautausurakointipalvelut sen suppeassa merkityksessä, eli sen mukaan ruumiiden hautaamisen ja haudasta kaivamisen, tuhkaamisen sekä hautausmaiden ja uurnalehtojen hoidon. Sellaiset toiminnot kuten kuolintodistusten antaminen, kuolinilmoitusten laatiminen ja surunvalittelujen painaminen, arkun asettaminen siunauskorokkeelle, vainajan pesu, pukeminen ja arkkuunpano, hänen kuljettamisensa viimeiseen lepoon tai hautojen hoito — joita pääasian hakija pitää hautausurakointipalveluina "sanan laajassa merkityksessä" — eivät sitä vastoin ole toimintoja, jotka valtio voi pitää valvonnassaan, eivätkä ne siis kuulu käsitteen "yleisen edun mukaiset tarpeet" piiriin. Bestattung Wien toteaa tältä osin muun muassa, että hautausurakoinnin harjoittaminen ei Itävallassa kuulu minkään erityisen valvonnan alaisuuteen, vaikka osavaltioiden kuvernööreillä onkin oikeus määrätä tiettyjen palvelujen enimmäispalkkiotariffit.

49 Ranskan hallitus, komissio ja EFTA:n valvontaviranomainen katsovat lopuksi, että WLBG:n 10 §:n 1 momentissa säädetyn kaltainen toissijainen velvollisuus on vakavasti otettava osoitus yleisen edun mukaisen tarpeen olemassaolosta, koska tässä pykälässä säädetään niin siitä, miten Wienin kaupungin on käytännössä järjestettävä hautajaiset, kuin siitäkin, että sen on otettava niistä aiheutuneet kulut vastattavikseen, jos niitä ei voida kattaa jäämistön varoista.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

50 On syytä todeta yhteisöjen tuomioistuimen jo katsoneen, että julkisia hankintoja koskevien sopimuksentekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettujen yhteisön direktiivien 1 artiklan b alakohdassa tarkoitettuja yleisen edun mukaisia muita kuin teollisia tai kaupallisia tarpeita ovat yleensä tarpeet, jotka tyydytetään muulla tavoin kuin tarjoamalla markkinoille tavaroita tai palveluja ja jotka valtio yleiseen etuun liittyvistä syistä päättää tyydyttää itse tai joiden osalta se haluaa säilyttää määräysvallan (ks. em. asiat BFI Holding, tuomion 50 ja 51 kohta ja Agorà ja Excelsior, tuomion 37 kohta).

51 Ei voida kiistää, että hautausurakoinnin harjoittamisella voidaan tosiasiallisesti katsoa tyydytettävän yleisen edun mukaista tarvetta.

52 Näiden toimintojen harjoittaminen liittyy oikeusjärjestyksen perusteisiin, koska valtiolla on ilmeinen intressi valvoa läheisesti syntymä- ja kuolintodistusten kaltaisten todistusten laadintaa.

53 Terveydenhuoltoon ja kansanterveyteen liittyvät ilmeiset syyt voivat olla perusteena jäsenvaltion menettelylle, kun se säilyttää nämä toiminnot määräysvallassaan ja ryhtyy WLBG:n 10 §:n 1 momentissa säädetyn kaltaisiin toimenpiteisiin tilanteessa, jossa hautajaisia ei ole pidetty tietyssä ajassa kuolintodistuksen antamisen jälkeen. Jo tämän säännöksen olemassaolo on osoitus siitä, että kyseisillä toiminnoilla tyydytetään yleisen edun mukaista tarvetta.

54 Tässä yhteydessä on hylättävä muun muassa pääasian vastapuolen esittämä tulkinta, jonka mukaan yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitteen alaan kuuluvat vain ruumiin hautaamisen ja tuhkaamisen sekä hautausmaiden ja uurnalehtojen hoidon kaltaiset hautausurakointipalvelut "sanan suppeassa merkityksessä", mutta eivät sen sijaan kuolinilmoitusten laatimisen, vainajan arkkuunpanon tai hänen kuljetuksensa kaltaiset hautausurakointipalvelut "sanan laajassa merkityksessä". Tällainen erottelu on nimittäin keinotekoinen, koska sama yritys tai sama viranomainen hoitaa yleensä kaikki nämä toiminnot tai suurimman osan niistä.

55 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 68 kohdassa todennut, hautausurakoinnin harjoittamista säännellään Wienin osavaltiossa yhdessä ja samassa laissa eli WLBG:ssä. Tämän lain 34 §:ssä säädetään nimenomaisesti, että "viranomaisen tai sen valtuuttaman yrityksen työntekijöiden on järjestettävä hautajaiset — —, ruumiin tai tuhkan kuljettaminen hautapaikalle — —, sekä hautojen kaivaminen ja täyttäminen, ruumiin tai tuhkan hautaaminen."

56 Joka tapauksessa vaikka oletettaisiinkin, että hautausurakointipalvelut "sanan suppeassa merkityksessä" olisivat vain suhteellisen vähämerkityksinen osa hautausurakointia harjoittavan yrityksen toiminnoista, tällä seikalla ei ole merkitystä, jos kyseinen yritys huolehtii edelleen yleisen edun mukaisten tarpeiden tyydyttämisestä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan nimittäin se, onko tiettyä laitosta pidettävä julkisoikeudellisena, ei riipu siitä, missä määrin kyseisen laitoksen toiminnalla tyydytetään yleisen edun mukaisia muita kuin teollisia tai kaupallisia tarpeita (ks. em. asiat Mannesmann Anlagenbau Austria ym., tuomion 25, 26 ja 31 kohta, sekä BFI Holding, tuomion 55 ja 56 kohta).

57 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen toiseen osaan on siis vastattava siten, että hautausurakoinnin harjoittamisella tyydytetään yleisen edun mukaista tarvetta. Se seikka, että alueellisella tai paikallisella viranomaisella on lakiin perustuva velvollisuus järjestää hautajaiset — ja tarvittaessa vastata niistä aiheutuvista kuluista — jos niitä ei ole pidetty tietyssä ajassa kuolintodistuksen antamisen jälkeen, on osoitus tällaisen yleisen edun mukaisen tarpeen olemassaolosta.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

58 Toisella ennakkoratkaisukysymyksellä kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, tyydytetäänkö hautausurakoinnin harjoittamisella direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa tarkoitetuin tavoin yleisen edun mukaisia muita kuin teollisia tai kaupallisia tarpeita. Se toteaa tältä osin, että Itävallassa on yli 500 hautausurakointialalla toimivaa yritystä, mutta pääasian hakijan mukaan Wienin paikallisilla markkinoilla ei ole kilpailua, ja kysyy pääasiallisesti, voidaanko yleisen edun mukaisten muiden kuin teollisten tai kaupallisten tarpeiden katsoa puuttuvan yksinomaan sillä perusteella, että kehittynyttä kilpailua on, vai pitääkö kussakin yksittäistapauksessa ottaa huomion asian kannalta merkitykselliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat.

59 Tältä osin riittää, kun todetaan, että yhteisöjen tuomioistuin on samanlaista kysymystä käsitellessään todennut edellä mainitussa asiassa BFI Holding antamansa tuomion 47 kohdassa, että kilpailun puuttuminen ei ole välttämätön edellytys siihen, että tiettyä laitosta pidetään julkisoikeudellisena laitoksena. Jos nimittäin vaadittaisiin, ettei sellaisia yksityisiä yrityksiä ole olemassa, jotka voisivat tyydyttää niitä tarpeita, joita varten valtion, alueellisten tai paikallisten viranomaisten taikka muiden julkisoikeudellisten laitosten rahoittama tai niiden valvonnassa oleva laitos on perustettu, muun muassa direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdassa tarkoitetun julkisoikeudellisen laitoksen käsite saattaisi muuttua sisällyksettömäksi (ks. vastaavasti em. asia BFI Holding, tuomion 44 kohta).

60 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin kyseisen tuomion 48 ja 49 kohdassa täsmentänyt, ettei kilpailun olemassaolo ole täysin merkityksetöntä sen kysymyksen ratkaisemiseksi, onko yleisen edun mukainen tarve muunlainen kuin teollinen tai kaupallinen. Kehittyneen kilpailun olemassaolo ja erityisesti se seikka, että kyseinen laitos toimii markkinoilla kilpailutilanteessa, voi olla osoitus sen seikan tueksi, ettei kyse ole yleisen edun mukaisesta muusta kuin teollisesta tai kaupallisesta tarpeesta.

61 Edellä mainitussa asiassa BFI Holding annetussa tuomiossa käytetyt ilmaisut siis osoittavat, että yleisen edun mukaisten muiden kuin teollisten tai kaupallisten tarpeiden ei voida katsoa puuttuvan pelkästään kehittyneen kilpailun olemassaolon vuoksi, vaikkei viimeksi mainittu seikka olekaan täysin merkityksetön.

62 Nyt esillä olevassa asiassa on kiistatonta, ettei hautausurakoinnin harjoittamista ole Itävallassa varattu määrätyille oikeushenkilöille ja ettei sen harjoittamista lähtökohtaisesti ole alueellisesti rajoitettu.

63 Sekä ennakkoratkaisupyynnöstä että yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ilmenee sitä vastoin, että tämän toiminnan harjoittamiseen on

saatava ennakkolupa, jonka myöntäminen riippuu tarpeen olemassaolosta ja siitä, millaisiin hautaamistoimintoja koskeviin toimenpiteisiin kunnat ovat ryhtyneet, ja että osavaltion kuvernööri on toimivaltainen määräämään hautaamispalvelujen enimmäispalkkiotariffit joko koko osavaltiossa tai hallintoaluetaikka kuntakohtaisesti.

64 WLBG:n 10 §:n 1 momentista ilmenee lisäksi, että Wienin kaupungilla on velvollisuus vastata hautajaiskuluista, jos ne eivät kuulu kolmannen vastattaviksi tai jos niitä ei voida kattaa jäämistön varoista.

65 Näin ollen kansallisen tuomioistuimen on Bestattung Wienin tyydyttämien tarpeiden tarkan luonteen määrittämiseksi analysoitava kaikki tämän yhtiön toimintaan liittyvät, tämän tuomion 62—64 kohdassa esitetyt oikeudelliset seikat ja tosiseikat sekä ne edellytykset, joiden mukaisesti Wiener Stadtwerken toiminnot on hajautettu ja siirretty Wiener Bestattungilta Bestattung Wienille, ja sen yksinoikeussopimuksen sisältö, joka pääasian hakijan mukaan sitoo viimeksi mainitun yhtiön Wienin kaupunkiin.

66 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava siten, että yleisen edun mukaisten muiden kuin teollisten tai kaupallisten tarpeiden ei voida katsoa puuttuvan yksinomaan sillä perusteella, että kehittynyttä kilpailua on. Kansallisen tuomioistuimen tehtäviin kuuluu arvioida, onko tällainen tarve olemassa, ja sen on tällöin otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat, jollaisia ovat olosuhteet, joiden takia tämä laitos perustettiin, ja edellytykset, joiden mukaisesti se harjoittaa toimintaansa.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

67 Kansallinen tuomioistuin kysyy lopuksi kolmannessa ennakkoratkaisukysymyksessään, mikä on direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan toisen kohdan kolmannesta luetelmakohdasta ilmenevän sen arviointiperusteen soveltamisala, joka liittyy valtion, alueellisten tai paikallisten viranomaisten taikka muiden julkisoikeudellisten laitosten harjoittamaan kyseisen laitoksen hoidon valvontaan. Tarkemmin ottaen se haluaa selvittää, onko tämä peruste täyttynyt silloin, kun kyseisen laitoksen hoitoa valvotaan vasta jälkikäteen.

68 Tältä osin riittää, kun muistutetaan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä (ks. mm. em. asiat University of Cambridge, tuomion 20 kohta ja komissio v. Ranska, tuomion 44 kohta), jonka mukaan direktiivien 92/50/ETY, 93/36/ETY ja 93/37/ETY 1 artiklan b alakohdan toisen alakohdan kolmannen luetelmakohdan vaihtoehtoiset arviointiperusteet heijastavat kukin laitoksen läheistä riippuvuutta valtiosta, alueellisista tai paikallisista viranomaisista taikka muista julkisoikeudellisista laitoksista.

69 Hoidon valvonnan osalta yhteisöjen tuomioistuin on tarkemmin ottaen todennut, että kyseisen valvonnan on aiheutettava se, että kyseinen laitos on riippuvainen viranomaisista tavalla, joka vastaa sitä riippuvuutta, joka syntyy, kun jompikumpi kahdesta muusta vaihtoehtoisesta perusteesta täyttyy eli kun suurin osa rahoituksesta on peräisin viranomaisilta tai kun viimeksi mainitut nimittävät enemmän kuin puolet tämän laitoksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä, jolloin viranomaiset voivat vaikuttaa kyseisen laitoksen tekemiin julkisia hankintoja koskeviin päätöksiin (ks. em. asia komissio v. Ranska, tuomion 48 ja 49 kohta).

70 Tämän oikeuskäytännön huomioon ottaen vaikuttaa mahdottomalta katsoa, että hoidon valvontaa koskeva arviointiperuste täyttyisi tilanteessa, jossa valvonta

tapahtuu vasta jälkikäteen, sillä määritelmän mukaan viranomaiset eivät jälkikäteistä valvontaa harjoittaessaan voi vaikuttaa kyseisen laitoksen tekemiin julkisia hankintoja koskeviin päätöksiin.

71 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 109—114 kohdassa esittänyt, kansallisen tuomioistuimen antamat tiedot viittaavat kuitenkin siihen, että Wienin kaupungin Bestattung Wieniin kohdistama valvonta on nyt esillä olevassa asiassa huomattavasti laajempaa kuin pelkkä jälkikäteen tapahtuva valvonta.

72 WStV:n 73 §:n nojalla Bestattung Wien on nimittäin suoraan Wienin kaupungin valvonnassa siitä syystä, että se kuuluu sellaiseen yhtiöön — WSH — jonka koko osakepääoma on tämän paikallisen viranomaisen omistuksessa.

73 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee myöskin, että Bestattung Wienin yhtiösopimuksen 10.3 kohdassa määrätään nimenomaisesti, että tarkastusvirastolla on oikeus tämän yhtiön vuosittain laatiman taseen lisäksi tarkastaa myös sen "hoito numerotietojen paikkansapitävyyden, toiminnan lainmukaisuuden, säästäväisyyden, kannattavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden kannalta katsottuna". Bestattung Wienin yhtiösopimuksen samassa kohdassa sallitaan lisäksi tarkastusviraston pääsy niihin tiloihin ja laitoksiin, joissa tämän yhtiön toimintaa harjoitetaan, sekä se, että se ilmoittaa näiden tarkastusten tuloksista toimival-

taisille elimille ja yhtiön osakkeenomistajille sekä Wienin kaupungille. Nämä oikeudet mahdollistavat siis kyseisen yhtiön hoidon aktiivisen valvonnan.

74 Kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on edellä esitetyt seikat huomioon ottaen vastattava siten, että pelkkä jälkikäteen toimitettava tarkastus ei täytä direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan toisen kohdan kolmannesta luetelmakohdasta ilmenevää valvontaan liittyvää arviointiperustetta. Tämä peruste täyttyy sitä vastoin sellaisessa tilanteessa, jossa viranomaiset tarkastavat kyseisen laitoksen tilinpäätöksen lisäksi myös sen hoidon numerotietojen paikkansapitävyyden, toiminnan lainmukaisuuden, säästäväisyyden, kannattavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden kannalta katsottuna ja jossa näiden viranomaisten sallitaan päästä niihin tiloihin ja laitoksiin, joissa tämän laitoksen toimintaa harjoitetaan, sekä ilmoittaa näiden tarkastusten tuloksista sille alueelliselle viranomaiselle, joka toisen yhtiön välityksellä omistaa kyseisen laitoksen osakepääoman.

Oikeudenkäyntikulut

75 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan ja Ranskan hallituksille ja komissiolle sekä EFTA:n valvontaviranomaiselle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Vergabekontrollsenat des Landes Wien 14.9.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimustentekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan toisessa kohdassa oleva käsite "yleisen edun mukaiset tarpeet" on yhteisön oikeuden itsenäinen käsite.**

2) **Hautausurakoinnin harjoittamisella tyydytetään yleisen edun mukaista tarvetta. Se seikka, että alueellisella tai paikallisella viranomaisella on lakiin perustuva velvollisuus järjestää hautajaiset — ja tarvittaessa vastata niistä aiheutuvista kustannuksista — jos niitä ei ole pidetty tietyssä ajassa kuolintodistuksen antamisen jälkeen, on osoitus tällaisen yleisen edun mukaisen tarpeen olemassaolosta.**

3) **Yleisen edun mukaisten muiden kuin teollisten tai kaupallisten tarpeiden ei voida katsoa puuttuvan yksinomaan sillä perusteella, että kehittynyttä kilpailua on. Kansallisen tuomioistuimen tehtäviin kuuluu arvioida, onko täl-**

lainen tarve olemassa, ja sen on tällöin otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat, jollaisia ovat olosuhteet, joiden takia tämä laitos perustettiin, ja edellytykset, joiden mukaisesti se harjoittaa toimintaansa.

4) Pelkkä jälkikäteen toimitettava tarkastus ei täytä direktiivin 93/36/ETY 1 artiklan b alakohdan toisen kohdan kolmannesta luetelmakohdasta ilmenevää valvontaan liittyvää arviointiperustetta. Tämä peruste täyttyy sitä vastoin sellaisessa tilanteessa, jossa viranomaiset tarkastavat kyseisen laitoksen tilinpäätöksen lisäksi myös sen hoidon numerotietojen paikkansapitävyyden, toiminnan lainmukaisuuden, säästäväisyyden, kannattavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden kannalta katsottuna, ja jossa näiden viranomaisten sallitaan päästä niihin tiloihin ja laitoksiin, joissa tämän laitoksen toimintaa harjoitetaan, sekä ilmoittaa näiden tarkastusten tuloksista sille alueelliselle viranomaiselle, joka toisen yhtiön välityksellä omistaa kyseisen laitoksen osakepääoman.

Wathelet Timmermans Jann

von Bahr Rosas

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä helmikuuta 2003.

R. Grass

kirjaaja

M. Wathelet

viidennen jaoston puheenjohtaja